

Winterjuffers:

tekst: Robert Ketelaar

Bruine winterjuffer.

FOTO: B. PRINS

curieuze koudefreaks

Het hele najaar was ik al naar hem op zoek geweest. In dennenbossen. Op droge heidevelden. Langs zandige bospaden. Winterjuffers moet je namelijk zoeken op plekken waar je normaal geen libellen gaat kijken. Ook op een rare tijd in het jaar trouwens, want het was half oktober dat ik het Drentse land afstruinde op zoek naar de Noordse winterjuffer. Maar uiteindelijk zag ik er een vliegen, toepasselijk in een droge vegetatie met Pijpestrootje.

De Noordse winterjuffer en zijn iets minder zeldzame verwant, de Bruine winterjuffer zijn ongetwijfeld de meest curieuze en intrigerende libellen in Nederland. Winterjuffers zijn namelijk ware koudefreaks. Als enige onder de Europese libellen overwinteren zij als volwassen libel. En hoewel ze klein en tener zijn, zijn ze wel in staat om temperaturen tot -20°C overleven. Ze maken een soort antivries aan waar autofabrikanten (en -bezitters) jaloers op zijn. Er zijn prachtige foto's bekend van winterjuffers die bedekt zijn met rijp (bijvoorbeeld in de foto-gids van Heiko Bellman).

Tot frustratie van velen is er nog zeer weinig bekend over de overwinteringsplaatsen van de winterjuffers. Vele onderzoekers dachten het Ei van Columbus te hebben gevonden door de dieren te volgen in de laatste dagen van hun activiteit aan het eind van het jaar.

Als detectives volgden ze de winterjuffers naar hun winterverblijven. Tandknarsend moesten ze zonder uitzondering constateren dat hun onderzoeksubjecten op een koude novemberdag gewoon verdwenen waren. Nergens meer te vinden. Opgelost in de opkomende winter. Nog een curiositeit: de weinige echte winterwaarnemingen van winterjuffers komen vrijwel allemaal uit de vorige eeuw. Waarom vinden we nu tijdens een winterwandeling geen winterjuffers meer? Als we de nu bekende anekdotes samenvoegen lijkt het erop dat winterjuffers gewoon tussen de vegetatie en tussen strooisel overwinteren. Uit Japan is bekend dat ze soms in grote aantallen bij elkaar onder bijvoorbeeld stenen zitten. Hoe vinden ze elkaar? Vliegen ze samen naar de overwinteringsplaats? Daar is men nog niet achter.

De Bruine winterjuffer gaat in Nederland vooruit; de Noordse winterjuffer is uiterst zeldzaam. De Bruine winterjuffer kun je op de eerste mooie dagen van het jaar, zo vanaf februari aantreffen. Vanaf maart trouwens ook bij het water, want in het voorjaar worden de eitjes afgezet. Let dit jaar eens op deze trotseerders van de koude winter wanneer je de eerste stappen in een uit de winter ontwakend landschap zet!